

DOI: [http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2022-3\(53\)-7-13](http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2022-3(53)-7-13)

УДК 657.1.012

Д.М. Захаров, доктор філософії

О.С. Федорова, магістрант

Державний університет «Житомирська політехніка»

Інструменти коригування рентабельності компанії при трансфертному ціноутворенні

У статті проведено дослідження інструментів коригування рентабельності підприємства, які можуть використовуватися при трансфертному ціноутворенні. Протягом останніх десятиліть країни прийняли різні правила боротьби з ухиленням від розмивання податкової бази та уникнення сплати податків. Зокрема, серед таких правил доцільно виокремити правила трансфертного ціноутворення та правила контрольованих іноземних компаній. Ці зусилля привернули значну увагу в світлі ініціативи G20 та ОЕСР щодо BEPS. Положення про трансфертне ціноутворення містять регламентні норми щодо впровадження принципу «втягнутої руки». Положення визначають методи, які можна використовувати для розрахунку трансфертних цін, визначають вимоги до документації, включають у свою заяву різні спеціальні вимоги, необхідні для підтвердження використаних трансфертних цін, а також встановлюють штрафи при виявленні неправильного ціноутворення або неналежної документації. Згідно з законодавчими та регламентними нормами рентабельність контрольованої операції може бути в межах діапазону та поза межами діапазону цін. Відповідно до типу контрольованої операції, компанія може не вживати ніяких заходів (у випадку відповідності всім нормам) або має здійснити самостійне коригування ціни. Для визначення рентабельності потрібно здійснювати вибірку цін та фінансових показників схожих зіставних операцій на ринку.

В статті розглянуто методи трансфертного ціноутворення: порівняльної неконтрольованої ціни, ціни перепродажу, «витрати плюс», чистого прибутку, розподіленого прибутку. Визначено причини падіння рентабельності. Ефективним інструментом коригування рентабельності визначено кредит-ноту. Цей інструмент дозволяє здійснювати якісний контроль та мінімізувати можливі кредитні ризики. Міжнародна практика вказує на ефективність використання механізму кредит-ноти для коригування рентабельності при трансфертному ціноутворенні. Встановлено, що в Україні правового статусу кредит-ноти в законодавчій базі не визначено. Така ситуація створює проблеми під час застосування цього інструменту та не сприяє його широкому використанню.

Ключові слова: трансфертне ціноутворення; BEPS; податки; рентабельність; трансфертна ціна.

Постановка проблеми. Ухилення від сплати податків займає перше місце в порядку денному міжнародної податкової політики. Світові кризи останніх 20 років демонструють слабкі місця економічних систем. Вирішення питань щодо розмивання податкової бази та уникнення сплати податків займаються науковці, бухгалтерські та аудиторські організації, а також ефективних рішень потребують уряди країн та міжнародні фінансові організації. Найбільшою міжнародною ініціативою щодо обмеження міжнародного ухилення від сплати податків є План дій BEPS (Base Erosion and Profit Shifting) [17]. Головна мета проєкту полягає в запровадженні законодавчих процедур для уникнення ерозії бази оподаткування та виведення прибутків з-під оподаткування. Фактично ця ініціатива направлена на вирішення проблеми трансфертного ціноутворення, яка постійно зростає та завдає колосальних збитків для держав.

Загалом у світі налічується близько 800000 таких компаній, які з кожним роком мають тенденцію до зростання, в Україні зосереджено поки лише 0,9 %, що відповідає 7362 іноземним філіям. Зазвичай ці компанії націлені більше на продаж імпортованих товарів в середині країни, аніж на подальшу переробку та експорт продукції.

Аналіз досліджень і публікацій, на які спираються автори. Серед вітчизняних науковців проблематику трансфертного ціноутворення та вдосконалення систем оподаткування досліджували С.Брехов [1], Г.Калач [5], В.Гурочкіна [2], В.Колдовський [7] та інші. Серед закордонних вчених базове поняття трансфертного ціноутворення та механізмів його функціонування досліджували J.Shantanu Pendse [18], Ch.Edwards [16], S.Beer [15].

Метою статті є визначення інструментів коригування рентабельності компанії при трансфертному ціноутворенні.

Викладення основного матеріалу. Великі міжнародні компанії та транснаціональні компанії разом з філіями все частіше звертаються до реалізації товарів та послуг, використовуючи трансфертне

ціноутворення. Трансфертне ціноутворення є складним механізмом, що дозволяє отримати певні вигоди для підприємств та контролю з боку державних податкових органів щодо уникнення заниження податкового навантаження компаній, який базується на принципі «вितягнутої руки». Основним компонентом ТЦУ є трансфертна ціна, що визначається як ціна, яку встановлюють на об'єкти торгівлі (товари, сировину, матеріали, послуги та ін.) між компаніями, які пов'язані між собою або структурними підрозділами транснаціональних компаній, коли передача об'єкта торгівлі відбувається через митний кордон, така ціна також є відмінною від ринкових звичайних цін [6].

Оскільки поняття «трансфертного ціноутворення» є ще не досить поширеним в Україні, податкові органи в посиленому режимі інспектують такі контрольовані операції. Однією з проблем, яка може виникнути згодом, є заниження трансфертної ціни, це призводить до того, що компанія може стикнутися з проблемою, коли рентабельність платника податків знаходиться нижче ринкового діапазону, що однозначно знижує базу оподаткування та відповідно тягне за собою зменшення податкового навантаження. В цьому випадку податкові органи обов'язково будуть вимагати коригування податкової бази у відповідному розмірі. Держава має чітко регламентувати ринкову ситуацію та ціни, для цього створюються економічні механізми, які допомагають врегульовувати поведінку ринку та суб'єктів господарювання в ньому. Таке регулювання зазвичай реалізовується через систему оподаткування та ціноутворення, встановлення цін та тарифів на різні товари чи послуги, застосування діапазонів, максимальних та мінімальних цін. Так само визначено і ринковий діапазон цін щодо трансфертного ціноутворення. Для здійснення цього регулювання Кабінетом Міністрів України затверджено Порядок розрахунку діапазону цін (рентабельності) та медіани такого діапазону для цілей трансфертного ціноутворення відповідно до п.п. 39.3.2.3 Податкового кодексу України (далі – ПКУ) [10, 9].

Рентабельність контрольованої операції може бути:

- в межах діапазону, тоді така операція відбувається за принципом «вितягнутої руки», не знижує базу оподаткування та податкове навантаження і відповідає усім принципам контрольованої операції;

- поза межами діапазону цін (рентабельності), тоді компанія обов'язково має здійснити самостійне коригування ціни, яке буде відповідати діапазону цін, або розрахунок податкового зобов'язання від такої контрольованої операції буде нараховано податковими органами відповідно до медіани такого діапазону.

Раніше для компанії вибір цін для трансфертного ціноутворення, який відповідав принципу «вितягнутої руки», достатньо було, щоб ціна контрольованої операції, якщо вона знаходиться поза межами діапазону, відповідала хоча б мінімальному значенню та знаходилася в межах діапазону, такий порядок вибору ціни зображено на рисунку 1.

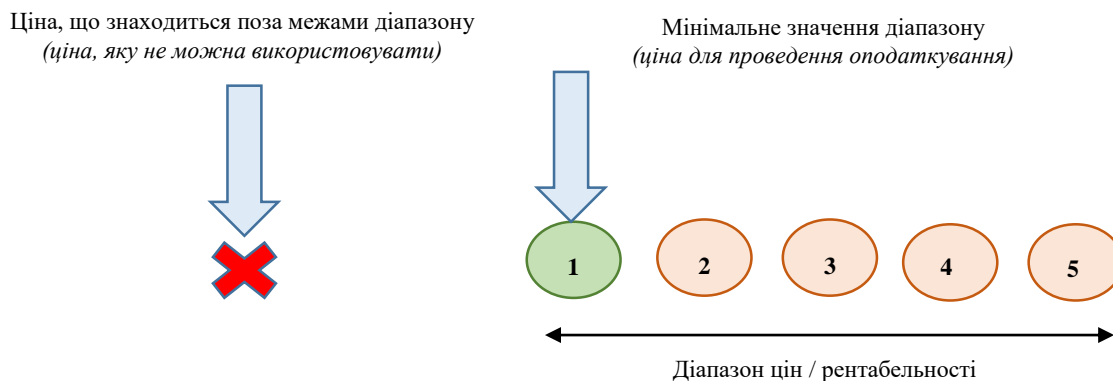

Рис. 1. Вибір ціни для трансфертного ціноутворення

За новим порядком розрахунку цін, у випадку, коли контрольована операція не відповідає принципу «вितягнутої руки», компанія має застосовувати не мінімальне значення, а вже середину діапазону, яка називається медіаною. Тобто це значення, яке суб'єкти господарювання мають використовувати при коригуванні податкових зобов'язань за правилами трансфертного ціноутворення, такий порядок зображено на рисунку 2.

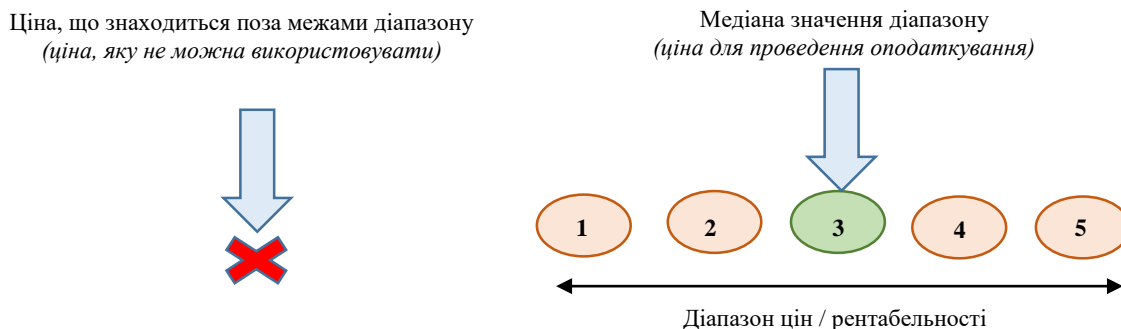

Рис. 2. Вибір ціни для трансфертного ціноутворення

Першим кроком у визначенні діапазону цін (рентабельності) – є вибірка цін та фінансових показників схожих зіставних операцій, які впорядковуються за зростанням, потім кожному з цих значень привласнюється відповідний номер за порядком. До вибірки записуються усі значення, навіть коли є дві чи більше однакових цін. Важливим моментом є те, що до такої вибірки не застосовується ціна (фінансовий показник) такої контрольованої операції.

Діапазон цін (рентабельності) складається з нижнього та верхнього квартиля, значення яких відповідають мінімальному та максимальному значенням. Тобто, діапазон цін враховує в себе значення вибірки між цими квартилями. Якщо ціна контрольованої операції знаходиться в діапазоні між нижнім та верхнім квартилем, розрахунок яких наведено в таблиці 1, така операція відповідає принципу «витягнутої руки», і тоді медіану діапазону можна не визначати, проте, якщо ціна не вписується в значення вибірки, то необхідно розраховувати саме середню ціну (медіану), оскільки на основі цього значення буде відкориговано податкове зобов'язання компанії податковими органами або самостійно підприємством [3].

Таблиця 1

Визначення квартилів діапазону цін (рентабельності)

Нижній квартиль	Верхній квартиль	Медіана
Якщо при множенні утворюється ціле число		
<ul style="list-style-type: none"> - необхідно число 0,25 помножити на число значень у вибірці (останнє порядкове присвоєне число); - отримане ціле число та наступне за ним є порядковими цілими числами значень (цін, яким були присвоєні порядкові номери), які необхідно додати та поділити їх суму навпіл; - це є нижній квартиль діапазону цін, тобто їх мінімальне значення 	<ul style="list-style-type: none"> - необхідно число 0,75 помножити на число значень у вибірці (останнє порядкове присвоєне число); - отримане ціле число та наступне за ним є порядковими цілими числами значень (цін, яким були присвоєні порядкові номери), які необхідно додати та поділити їх суму навпіл; - це є верхній квартиль діапазону цін, тобто їх максимальне значення 	<ul style="list-style-type: none"> - необхідно число 0,5 помножити на число значень у вибірці (останнє порядкове присвоєне число); - отримане ціле число та наступне за ним є порядковими цілими числами значень (цін, яким були присвоєні порядкові номери), які необхідно додати та поділити їх суму навпіл; - це є медіана ціни, тобто значення, за яким потрібно коригувати результат за необхідності
Якщо при множенні утворюється неціле число		
<ul style="list-style-type: none"> - необхідно число 0,25 помножити на число значень у вибірці (останнє порядкове присвоєне число); - якщо ми отримали дробове число, необхідно виділити цілу частину цього числа та наступне ціле порядкове число, будуть відповідати значенням цін, яким присвоєнні ці порядкові ціни, такі значення потрібно додати між собою та суму розділити навпіл; - це є нижній квартиль діапазону цін, його мінімальне значення 	<ul style="list-style-type: none"> - необхідно число 0,75 помножити на число значень у вибірці (останнє порядкове присвоєне число); - якщо ми отримали дробове число, необхідно виділити цілу частину цього числа та наступне ціле порядкове число, будуть відповідати значенням цін, яким присвоєнні ці порядкові ціни, такі значення потрібно додати між собою та суму розділити навпіл; - це є верхній квартиль діапазону цін, його мінімальне значення 	<ul style="list-style-type: none"> - необхідно число 0,5 помножити на число значень у вибірці (останнє порядкове присвоєне число); - якщо ми отримали дробове число, необхідно виділити цілу частину цього числа та наступне ціле порядкове число, будуть відповідати значенням цін, яким присвоєнні ці порядкові ціни, такі значення потрібно додати між собою та суму розділити навпіл; - це є медіана діапазону ціни (рентабельності)

Джерело: сформовано автором на основі порядку розрахунку діапазону цін (рентабельності) та медіани такого діапазону для цілей трансфертного ціноутворення [10]

Під час встановлення ціни контрольованої операції компанія має спиратися на відповідні методи трансфертного ціноутворення. В підпункті 39.3.1 ПКУ наведено п'ять методів трансфертного ціноутворення [9]. Проте в Податковому кодексі ці методи є недостатньо розкритими, що ускладнює їх

використання на практиці. Для цього варто звернути увагу на міжнародні угоди України щодо проєкту BEPS – це спільний проєкт G20 та ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку), який створений задля боротьби з агресивним податковим плануванням та спрямований на зменшення платежів з податку на прибуток внаслідок переведення прибутку міжнародних компаній до низькоподаткових юрисдикцій, які ще називають офшорами [12]. Хоча норми Податкового кодексу України є пріоритетними, Державна податкова служба та Міністерство фінансів України радить застосовувати Настанови ОЕСР. Проте вони не можуть бути основними нормами, оскільки Україна не є членом ОЕСР, але для підприємства можуть нести рекомендаційно-методичний характер під час практичного застосування.

Завданням методів трансфертного ціноутворення, які наведені на рисунку 3, є обґрунтування та розрахунок такої ціни, яка буде відповідати принципу «витягнутої руки».

Рис. 3. Методи трансфертного ціноутворення

При виборі методу потрібно проаналізувати різні чинники, які впливають на певну операцію, а саме: який є характер контрольованої операції (тобто, активи, які використовуються, наповнення операції, ризики кожної сторони здійснюваної операції); виявлення повної та достовірної інформації щодо застосування певного методу трансфертного ціноутворення; чи можна контрольовану операцію порівняти з зіставною неконтрольованою операцією; чи належить контрольована операція до особливих видів, які обмежують використання інших методів. Згідно з ПКУ пп. 39.2.2.1 метод порівняльної неконтрольованої ціни є першим за пріоритетністю, усі інші є лише альтернативними. Проте, якщо підприємство не має змоги використати перший метод, наступними за ієрархією будуть традиційні трансакційні методи – ціни перепродажу та «витрати плюс», а трансакційні методи прибутку залишаються лише в тих випадках, коли не можливо застосувати попередні методи або вони є недоцільні чи неможливі до використання, тільки в такому випадку компанія має право на залучення трансакційних методів прибутку. Компанії не можуть обирати той метод, який вони бажають, таке рішення обов'язково має бути обґрунтованим неможливістю використання методу неконтрольованої порівняльної ціни. Застосування методів трансфертного ціноутворення наведено у таблиці 2.

Таблиця 2

Сутність застосування методів трансфертного ціноутворення

Метод	Сутність
Порівняльної неконтрольованої ціни	Порівняння такої ж або подібної контрольованої операції третіх сторін, її умови та ціни з поточною неконтрольованою операцією. 1. Внутрішня порівняльна неконтрольована ціна (операція між філією або пов'язаним підприємством абсолютно з незалежним підприємством); 2. Зовнішня порівняльна неконтрольована ціна (операція між двома незалежними підприємствами)
Ціни перепродажу	Базовою ціною є ціна, за якою підприємство реалізує товар або послуги третій стороні, зменшена на валову рентабельність та витрати, які пов'язані з продажом. Валова рентабельність визначається на основі порівняння в зіставних неконтрольованих операціях
«Витрати плюс»	Визначається шляхом порівняння валового прибутку з вартістю продажів. Відбувається в такі етапи: • наведення витрат, які понесені постачальником у контрольованій операції; • порівняння з підприємством, які мають схожі неконтрольовані операції; • розрахунок витрат та додавання надбавки (такої ж як у досліджуваного підприємства)
Чистого прибутку	Відбувається шляхом розкриття чистого прибутку або прибутку від операційної діяльності у контрольованих операціях та розраховується показник рентабельності. Чистий прибуток порівнюється з чистим прибутком незалежних підприємств та розраховується показник рентабельності по неконтрольованих операціях
Розподіленого прибутку	Визначається за допомогою пропорційного розподілу прибутку в взаємопов'язаних операціях, за умови, що таку операцію проводили незалежні підприємства

Джерело: сформовано на основі ПКУ [10]

Компанія може стикнутися з тим, що під час встановлення рентабельності на товари чи послуги вона виявилася поза межами діапазону. Щоб уникнути негативних наслідків, підприємство може самостійно скоригувати таку рентабельність за допомогою різних інструментів [11].

Причинами падіння рентабельності можуть бути [13]:

- падіння попиту на продукцію;
- змінення курсу, що спричиняє від'ємні курсові різниці;
- суттєва частка постійних витрат, які підприємство не має змоги покрити.

Одним з інструментів коригування рентабельності є застосування та використання кредит-ноти, що у міжнародній практиці є досить ефективним механізмом можливості кредитування, яке дозволяє уникнути та контролювати можливі кредитні ризики більш якісно. Кредит-нота також дає можливість варіювати в умовах кредитування. Проте в законодавчій базі України не має чіткого визначення поняття та методики застосування кредит-ноти, тому підприємства можуть стикнутися з рядом проблем під час застосування цього механізму при реалізації зовнішньоекономічної діяльності.

Кредит-нота – це розрахунковий документ, який надається у вигляді повідомлення, що надсилається однією стороною іншій про запис у кредит кореспонденції рахунків кінцевої ціни через настання особливої обставини, що створила в іншій стороні право вимоги на цю суму [8].

Під час трансфертного ціноутворення постачальник змінює визначену договором ціну товарів чи послуг, тому покупець під час визначення вартісного критерію контрольованої операції їх обсяг буде обчислювати з урахуванням зміни ціни наданою нерезидентом кредит-ноти на основі договірної (контрактної) вартості. Тому продавець сповіщає покупця про зміни, які відбуваються в умові договору, а саме в частині компенсації вартості товарів або послуг. Визначення поняття «кредит-ноти» та його правового статусу в законодавчій базі України немає, з чого впливає ряд ризиків щодо застосування цього методу. В нормативно-правовій базі зазначено, що будь-яка угода має фіксуватися договором, якщо операція відбувається з країною-нерезидентом, необхідно скласти зовнішньоекономічний договір, в якому буде зазначатися, за правом якої сторони регулюється ця угода.

Основні вимоги щодо договорів, укладених в Україні, що встановлюється Цивільним кодексом України, є [14]: ціна за операцією встановлюється за домовленістю сторін; зміна цін дозволяється лише за певних обставин та випадків, якщо відбувається після укладення договору та регулюється законом або наявним договором; зміна ціни після укладання та виконання договору не допускається.

Отже, проаналізувавши ці пункти, можна зробити висновок, що умови щодо ціни та вартості договору є обов'язковими, тому, якщо підприємство має ризик щодо низької рентабельності та застосування кредит-ноти, варто ці нюанси вказувати в умовах зовнішньоекономічного договору. Проте, якщо такого пункту не було додано, варто оформити додаткову угоду до такого договору, про що буде свідчити факт надання кредит-ноти та зменшення вартості товарів, внаслідок надання суми компенсації. Щодо оподаткування, оскільки в українському законодавстві не зазначено чіткого регулювання такого методу зміни ціни, то отримана кредит-нота від нерезидента буде розглядатися як маркетингова послуга. Згідно з п. 186 ПКУ місцем постачання маркетингових послуг є місце реєстрації постачальника, в такому випадку це буде митна територія України. Тому, під час отримання кредит-ноти від нерезидента така операція буде оподатковуватися ПДВ на суму винагороди [4]. При отриманні кредит-ноти фактично змінюється ціна на товари та в цілому вартість операції. Проте коригування податкового кредиту в такому разі не відбудеться, оскільки митна вартість ввезеного товару не зменшилась, а її зміни відбуваються лише на підставі аркуша коригування до митної декларації, який видається під час перетину митного кордону. Якщо митна вартість товарів не коригується, то і немає підстав щодо коригування сум податкового кредиту. Для компанії необхідно зважити усі ризики наслідків застосування кредит-ноти та провести аналіз щодо визначення доцільності цього методу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Трансфертне ціноутворення продовжує залишатися важливою міжнародною проблемою для компаній у всьому світі. Це концепція, застосовна до контрольованих операцій, які вважаються транскордонними операціями між пов'язаними сторонами. Регулювання трансфертного ціноутворення має важливе значення для країн, щоб захистити свою податкову базу, усунути подвійне оподаткування та сприяти транскордонній торгівлі. Правила BEPS щодо трансфертного ціноутворення були прийняті в світі, але деяким країнам, особливо країнам, що розвиваються, дуже важко втілити такі керівні принципи на практиці. Існує п'ять різних встановлених методів трансфертного ціноутворення, щоб отримати ціну, яка відповідатиме принципу «втягнутої руки». Проблема трансфертного ціноутворення, з якою стикаються уряди країн та регулятори, полягає в складності адміністрування цих процесів. Спростити міжнародну систему оподаткування, особливо трансфертне ціноутворення, зберігаючи при цьому справедливість і розумність для всіх залучених сторін, є складним завданням. Для кращого розуміння впливу та значення трансфертного ціноутворення важливо проводити емпіричні дослідження діючих методів та інструментів як на діяльність бізнесів зокрема, так і на економіку країни в цілому.

Список використаної літератури:

1. Брехов С.С. Передумови та напрями протидії АПП в Україні. Фіскальна політика в умовах макроекономічної стабілізації : збірник наукових праць за матеріалами науково-практичного інтернет-семінару, 21–31 травня / С.С. Брехов. – Ірпінь : НДІ фіскальної політики, 2016. – С. 70–72 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ndi-fp.asta.edu.ua/thesis/235/>.
2. Гурочкіна В.В. Трансфертне ціноутворення: судова українська практика та методика оцінки податкових правопорушень / В.В. Гурочкіна, Ю.В. Рожко // Проблеми системного підходу в економіці. – 2019. – Вип. 6 (74). – С. 45–57 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cutt.ly/g21fRvt>.
3. Діапазон ціни та медіани діапазону ціни для цілей ТЦУ: як обчислювати? / «Дебет-Кредит» – Бухгалтерські новини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://news.dtk.ua/taxation/profits-tax/59375-diapazon-cini-ta-mediani-diapazonu-cini-dlya-cilei-tcu-yak-obchisluyuvati>.
4. ДПС щодо оподаткування кредит-ноти, отриманої від нерезидента : Коментарі до нормативних документів і роз'яснень // Інформаційна система ІТС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://its.1c.ua/db/acttaxuku/content/3521/hdoc@12ef5658>.
5. Калач Г.М. Напрями удосконалення інституційної інфраструктури фондового ринку / Г.М. Калач // Науковий вісник Національної академії Державної податкової служби України (економіка, право). – 2007. – № 1 (36). – С. 45–51.
6. Карпенко І. Формування трансфертних цін на підприємствах торгівлі / І.Карпенко // Економіка та суспільство. – Вип. 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/125.pdf.
7. Колдовський В.М. Трансфертне ціноутворення як механізм ухилення від сплати податків / В.М. Колдовський // Ефективна економіка. – 2013. – № 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2159>.
8. Кредит-нота у формі отриманої знижки на товар: податкові наслідки. Аудит, оцінка, право та консалтинг // DeVisu [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cutt.ly/J21fA7x>.
9. Податковий кодекс України // Офіційний вебпортал парламенту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
10. Про затвердження Порядку розрахунку діапазону цін (рентабельності) та медіани такого діапазону для цілей трансфертного ціноутворення // Офіційний вебпортал парламенту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/381-2015-п#Text>.
11. Самостійне коригування податкових зобов'язань при трансфертному ціноутворенні // Інформаційно-консультаційна платформа [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.help>.
12. Трансфертне ціноутворення в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.golovbukh.ua/article/7440-transfertne-tsnoutvorennya-2020>.
13. Трансфертне ціноутворення: як мінімізувати втрати компанії // Deloitte Deutschland [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cutt.ly/121fG1v>.
14. Цивільний кодекс України // Офіційний вебпортал парламенту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
15. Beer S. International Corporate Tax Avoidance: a Review of the Channels, Magnitudes, and Blind Spots: International Corporate Tax Avoidance : a Review / S.Beer, R.Mooij, Li.Liu // Journal of Economic Surveys. – 201934. DOI: 10.1111/joes.12305.
16. Edwards Ch. Global Tax Revolution: The Rise of Tax Competition and the Battle to Defend It / Ch.Edwards, D.J. Mitchell. – Washington : CATO INSTITUTE. – 2008. – 250 p.
17. OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project // OECD. Final Reports. – Paris : OECD Publishing, 2015.
18. Shantanu J. Pendse. International Transfer Pricing: a review of non-tax outlook / J.Shantanu. – Procedia – Social and Behavioral Sciences. – 2012. – № 37. – P. 337–343.

References:

1. Brehov, S.S. (2016), *Peredumovy ta naprjamy protydivi' APP v Ukraini. Fiskal'na polityka v umovah makroekonomichnoi' stabilizacii'*, zbirnyk naukovykh prac' za materialamy naukovo-praktychnogo internet-seminaru, 21–31 travnja, NDI fiskal'noi' polityky, Irpin', pp. 70–72, [Online], available at: <http://ndi-fp.asta.edu.ua/thesis/235/>
2. Gurochkina, V.V. and Rozhko, Ju.V. (2019), «Transfertne cinoutvorennya: sudova ukrai'ns'ka praktyka ta metodyka ocinky podatkovykh pravoporushen'», *Problemy systemnogo pidhodu v ekonomici*, Issue 6 (74), pp. 45–57, [Online], available at: <https://cutt.ly/g21fRvt>
3. «Diapazon ciny ta medyani diapazonu ciny dlja cilej TCU: jak obchysluyuvaty?», «*Debet-Kredyt*» – *Buhgalters'ki novyny*, [Online], available at: <https://news.dtk.ua/taxation/profits-tax/59375-diapazon-cini-ta-mediani-diapazonu-cini-dlya-cilei-tcu-yak-obchisluyuvati>
4. «DPS shhodo opodatkuвання kredyt-noty, otrymano' vid nerezydenta», *Komentari do normatyvnykh dokumentiv i roz'jasnen'*, *Informacijna sistema ITS*, [Online], available at: <https://its.1c.ua/db/acttaxuku/content/3521/hdoc@12ef5658>
5. Kalach, G.M. (2007), «Naprjamy udoskonaleння institucijnoji infrastruktury fondovogo rynku», *Naukovyj visnyk Nacional'noi' akademii' Derzhavnoi' podatkovoi' sluzhby Ukrainy (ekonomika, pravo)*, No. 1 (36), pp. 45–51.
6. Karpenko, I. «Formuvannja transfertnykh cin na pidpryjemstvah torgovli», *Ekonomika ta suspil'stvo*, Issue 10, [Online], available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/125.pdf

7. Koldovskiy, V.M. (2013), «Transferne cinoutvorennja jak mehanizm uhylennja vid splaty podatkov», *Efektivna ekonomika*, No. 7, [Online], available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2159>
8. «Kredyt-nota u formi otrymanoi' znyzhky na tovar: podatkovy naslidky. Audyt, ocinka, pravo ta konsal'tyng», *DeVisu*, [Online], available at: <https://cutt.ly/J21fA7x>
9. «Podatkovyj kodeks Ukrainy», *Oficijnyj vebportal parlamentu Ukrainy*, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
10. «Pro zatverdzhennja Porjadku rozrahunku diapazonu cin (rentabel'nosti) ta mediany takogo diapazonu dlja cilej transfertnogo cinoutvorennja», *Oficijnyj vebportal parlamentu Ukrainy*, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/381-2015-p#Text>
11. «Samostijne koryguvannja podatkovyh zobov'язan' pry transfertnomu cinoutvorenni», *Informacijno-konsul'tacijna platform*, [Online], available at: <https://zakon.help>
12. *Transferne cinoutvorennja v Ukraini*, [Online], available at: <https://www.golovbukh.ua/article/7440-transferne-tnoutvorennja-2020>
13. «Transferne cinoutvorennja: jak minimizuvaty vtraty kompanii'», *Deloitte Deutschland*, [Online], available at: <https://cutt.ly/121fG1v>
14. «Cyvil'nyj kodeks Ukrainy», *Oficijnyj vebportal parlamentu Ukrainy*, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
15. Beer, S., Mooij, R. and Liu, Li., «International Corporate Tax Avoidance: a Review of the Channels, Magnitudes, and Blind Spots: International Corporate Tax Avoidance», a Review, *Journal of Economic Surveys*, 201934, doi: 10.1111/joes.12305.
16. Edwards, Ch. and Mitchell, D.J. (2008), *Global Tax Revolution: The Rise of Tax Competition and the Battle to Defend It*, CATO INSTITUTE, Washington, 250 p.
17. OECD Publishing (2015), «OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project», *OECD. Final Reports*, Paris.
18. Shantanu, J. (2012), *Pendse. International Transfer Pricing: a review of non-tax outlook*, Procedia – Social and Behavioral Sciences, No. 37, pp. 337–343.

Захаров Дмитро Миколайович – доктор філософії, доцент кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0003-3423-0093>.

Наукові інтереси:

- обліково-аналітичне забезпечення управління соціальним капіталом підприємства;
- обліково-аналітична система трансфертного ціноутворення.

Федорова Ольга Сергіївна – магістрант спеціальності 071 «Облік і оподаткування», кафедра інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0002-8759-0984>.

Наукові інтереси:

- обліково-аналітична система трансфертного ціноутворення.

Zakharov D.M., Fedorova O.S.

Transfer pricing tools for adjusting the company's profitability

The article examines the tools for adjusting the company's profitability, which can be used in transfer pricing. In recent decades, countries have adopted various rules to combat tax evasion and tax avoidance. Among such rules, it is advisable to single out the rules of transfer pricing and the rules of controlled foreign companies. These efforts have gained significant attention considering the G20 and OECD BEPS initiative. The regulations on transfer pricing contain regulations on the implementation of the «arm's length» principle. The regulations define the methods that can be used to calculate transfer prices, define documentation requirements, include in your application various special requirements necessary to confirm the transfer prices used, and establish penalties for detection of incorrect pricing or inadequate documentation. According to the legal and regulatory norms, the profitability of the controlled operation can be within the range and outside the price range. Depending on the type of controlled transaction, the company may not take any action (if all regulations are met) or may have to make an independent price adjustment. To determine profitability, it is necessary to sample prices and financial indicators of similar comparable operations on the market. The article discusses methods of transfer pricing: comparative uncontrolled price, resale price, «cost plus», net profit, distributed profit. The reasons for the drop in profitability have been identified. A credit note is defined as an effective tool for adjusting profitability. This tool allows for quality control and minimizing possible credit risks. International practice indicates the effectiveness of using the credit note mechanism to adjust profitability in transfer pricing. It was established that in Ukraine the legal status of a credit note is not defined in the legislative framework. This situation creates problems when using this tool and does not contribute to its wider use.

Keywords: transfer pricing; BEPS; taxes; profitability; transfer price.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2022.